

Beeldvorming van tandartsen in films

Een eeuw geleden openden verschillende filmpioniers in Hollywood een filmstudio. In die beginjaren bestond een groot deel van de productie uit korte films met komieken als Charlie Chaplin, W.C. Fields en Laurel & Hardy. In deze korte films bezocht de komiek vaak een tandartspraktijk. De tandarts was altijd een onbeschofte, incompetente man die bij de verkeerde persoon een extractie pleegde of aan het einde van de film slachtoffer werd van aan zichzelf toegediende anesthesie. In deze periode werd ook in speelfilms een negatief beeld van tandartsen neergezet. Zo is in de film 'Greed' (1925), door veel filmcritici tot de 10 beste films ooit gerekend, de hoofdpersoon een tandarts die zo geobsedeerd raakt door geld dat hij zijn vrouw vermoordt om in het bezit te komen van haar winnende loterijbriefje.

Met het verdwijnen van de korte komische film halverwege de jaren '30 van de vorige eeuw veranderde opmerkelijk genoeg ook het beeld van tandartsen in de film en ontstond een veel positiever beeld. Zo was de hoofdpersoon in 'The strawberry blonde' (1941) een tandarts, gespeeld door de beroemde acteur James Cagney, die terugkeek op

een jeugdliefde om zich uiteindelijk te realiseren dat hij heel gelukkig was met zijn vrouw. In 'The great moment' (1944) werd het leven verfilmd van William T.G. Morton, ontdekker van het gebruik van etheranesthesie bij extracties. Het leek erop dat tandartsen in deze periode door de filmindustrie als normale personen werden gezien en vervolgens brak een periode van zo'n 3 decennia aan waarin tandartsen nauwelijks in speelfilms voorkwamen.

Toen verscheen in 1976 de film 'Marathon man'. Deze film werd beroemd vanwege 1 scène. In deze scène voerde de voormalige nazi Christian Szell, gespeeld door sir Laurence Olivier, zonder anesthesie een tandheelkundige handeling uit bij een gevangene om informatie uit hem los te krijgen. Nu bleek in de film dat Szell eigenlijk arts in een concentratiekamp was en geen tandarts, maar het beeld dat een bezoek aan de tandarts een bijzonder pijnlijke ervaring is, was in 1 klap bij een groot publiek gevestigd.

In de jaren '90 veranderde het beeld van tandartsen in de film opnieuw. Tot dan was een filmtandarts vooral iemand die incompetent was en bij wie de patiënt pijn leed. In de Verenigde Staten verschenen toen opeens, kort achter elkaar, verschillende films waarin een tandarts als (serie)moordenaar werd uitgebeeld. Wellicht dat werkelijke gebeurtenissen hierbij een rol hebben gespeeld want 3 films, onder meer 'Appointment for a killing' (1993), meldden bij de titels dat de film was gebaseerd op een waargebeurd verhaal. Bovendien verschenen in dezelfde periode diverse films waarvan de titel al meteen duidelijk maakte dat een tandarts in de behandelstoel ook andere verrichtingen pleegde ('She woke up pregnant', 1996). Een horrorfilm over een martelende, verkrachtende en moordende tandarts was opmerkelijk populair onder eerstejaars tandheelkundestudenten ('The dentist', 1996). Deze film was zo'n commercieel succes dat 2 jaar later zelfs een vervolg in première ging.

Is dit negatieve beeld van tandartsen nu specifiek voor films uit Hollywood? Nee, maar in Europese films is het beeld toch iets milder. Zo lijken moordende tandartsen in de Europese cinema te ontbreken. Toch zijn ook in Europese films tandartsen niet echt te vertrouwen. In Duitse, Franse en Italiaanse speelfilms zijn tandartsen vrijwel zonder uitzondering mannen die vreemdgaan. Maar ook de vrouwelijke collega's worden weinig positief uitgebeeld. In de Britse film 'Captives' (1997) hielp een vrouwelijke tandarts die werkzaam was in een gevangenis een zware crimineel bij zijn ontsnapping.

In Nederland zijn slechts enkele speelfilms waarin een tandarts voorkomt. In 'Simon' (2004) voldeed de tandheelkundestudent Camiel in het begin aan het inmiddels klassieke filmimago van tandartsen door vreemd te gaan met de vriendin van de hoofdpersoon Simon. In het tweede deel van de film, dat zo'n 10 jaar later speelde, kreeg het beeld een positieve wending toen hij de doodzieke Simon bijstond in zijn laatste levensfase. In de 'Aanslag' (1986) 'chanteerde' een tandarts de hoofdpersoon Anton. De tandarts was alleen bereid Anton in het weekeinde van zijn pijn af te helpen als hij daarna meeding naar een vredesdemonstratie. Blijkbaar valt het beeld van tandartsen in de Nederlandse film nogal mee. Maar toch, als een nieuwe patiënt zijn tandarts bij een eerste bezoek angstig aankijkt, moet de tandarts misschien eens informeren naar welke films de patiënt heeft gekeken.

